

SOSYAL TARİH

ULUSLARARASI SOSYAL TARİH
ENSTİTÜSÜ TÜRKİYE BÖLÜMÜ

2003

Merhaba

Uluslararası Sosyal Tarih Enstitüsü (USTE) Türkiye Bölümü'nün yıllık raporu niteliğinde olan 'Sosyal Tarih'in üçüncü sayısıyla yeniden karşınızdayız. En başta belirtelim ki, gelen istemleri gözönünde tutarak baskı sayımızı 1200'e çıkarmak gereğini duyduk. 'Sosyal Tarih', konuyla bağlı araştırma kuruluşlarına, üniversitelerin ilgili bölümlerine, araştırmacılara, kütüphanelere, sivil toplum örgütlerine, yayın organlarına olmak üzere yaklaşık bin adrese postalanıyor. 'Sosyal Tarih'i edinmenin herhangi bir ücrete tâbi olmadığını tekrar belirtelim. İsteyenlerin adreslerini iletmeleri yeterli. Ayrıca adres değişikliklerini bildirmeyi lütfen unutmayın.

Önceki raporlarımızda olduğu gibi bunda da öncelikle geçen yıl topladığımız koleksiyonlar hakkında bilgi vereceğiz. Tabiatıyla ilklerimiz de olacak: Geçtiğimiz yıl itibarıyla sayıları toplanan süreli yayınların listesini ilk kez veriyoruz. Amacımız, süreli yayınlar profilimiz hakkında sizleri daha somut bilgilendirmek, bağlı olarak önerilerinizi almak. 'Bir kitap' ve 'Bir dergi' tanıtımının ilginizi çekeceğini sanıyoruz. 'Bir soru' bölümünde sizlerden gelen soruları yanıtlıyoruz. İnternette nasıl katalog taraması yapabileceğini soranların 'online tarama' başlıklı yazıyı mutlaka okumalarını salık veririz.

Son tashihte düzeltmemize rağmen baskıda bazı Türkçe harflerin standart harfe dönüştüğünü, dolayısıyla yanlış yazıldığını tespit ediyoruz. Henüz çözemediğimiz bu sorun için şimdilik affınıza sığınıyoruz.

Kullandığımız fotoğraflar koleksiyonlarımızla ilgili fotoğraflardır. Olanaklı olduğu ölçüde nerede, ne zaman, hangi tarihte çekildiğini belirtmeye çalışıyoruz.

Yanına not düşemediğimiz kapaktaki fotoğraflardan büyüğünde askeri mahkemede yargılanan 'Türkiye Barış Derneği' yöneticilerinden Reha İsvan (ayakta) ve Orhan Apaydın (1983); küçük fotoğrafta ise 1 Mayıs kortejinde soldan sağa Enis Coşkun, Mahmut Dikerdem, Reha İsvan ve Bedir Aydemir görülüyorlar. Arka kapaktaki fotoğraf Enstitü' müzün afiş deposundan bir bölümü görüntülüyor

Tekrar görüşmek üzere hoşçakalın.

Zülfikar Özdoğan

SOSYAL TARİH: ULUSLARARASI SOSYAL TARİH ENSTİTÜSÜ (USTE)

- SAYI 3 • 2003 • YAZIŞMA ADRESİ: ZÜLFİKAR ÖZDOĞAN • E-MAIL: ZOZ@IISG.NL •
- CRUQUIUSWEG 31, 1019 AT, AMSTERDAM • HOLLANDA • TEL: + 31 20 668 58 66 •
- FAX: + 31 20 665 41 81 • URL: ANA SAYFA: HTTP://WWW.IISG.NL • TÜRKİYE BÖLÜMÜ'NÜN İNTERNET SAYFASI: HTTP://WWW.IISG.NL/USTE/INDEX.HTML •

Yeni koleksiyonlar

TÜRKİYE'DE SEÇİMLER

3 Kasım 2002 genel seçimlerinin Türkiye'nin politik tarihinde özel bir yer alacağı şimdiden anlaşılıyor. Kazanan ve kaybeden partilerin tarihsel kökenleri ve ideolojik dokuları itibarıyla bu seçimin önümüzdeki yıllarda bilimsel çalışmaların konusu olacağını şimdiden öngörmek mümkün.

Aslında bütün seçimler ülkelerin tarihinde önemli kilometre taşlarını oluştururlar. Böyle olmasına rağmen seçimlerle ilgili materyali toplayan herhangi bir merkezi kuruluş Türkiye'de yoktur. Dolayısıyla partilerin çıkardıkları propaganda materyalinin seçimler geçtikten sonra bulunması ve araştırma konusu yapılması oldukça güçtür. Çoğu partinin düzenli bir arşiv bölümü olmadığı, varolanlardan yararlanmanın güçlükler içerdiği, birçok partinin politika sahnesini iz bırakmadan terkettiği ve birçok partinin kapatılmasından sonra mallarına elkonulduğu gözönünde tutulursa bu tür materyali toplayıp saklamanın önemi daha iyi anlaşılabilir.

Bu nedenlerle 'Türkiye'de seçimler' konulu bir koleksiyon oluşturmak üzere harekete geçtik. İlk olarak 3 Kasım 2002 genel seçiminde partilerin ve adayların çıkardığı propaganda materyalini toplamayı hedefledik. Seçim bildirileri, broşürler, bildiriler, afişler vb tüm yazılı ve görsel propaganda materyalini biraraya getirmeye çalıştık. Bu çalışmamızı önümüzdeki genel ve yerel seçimlerde de sürdüreceğiz. Amaç, seçimlerde çıkarılan propaganda materyalinin en azından bir kısmının kaybolmasının önlenmesi, toplanan materyale araştırmacıların kolaylıkla ulaşabilmesi, seçimler üzerinde

bilimsel çalışmaların teşvik edilmesi, gelecek kuşakların seçimlerin nasıl düzenlendiğini somut olarak anlayabilmesidir. Bu tür bir çalışmayı ileride Türkiye'de benzer bir kuruluşla işbirliği içerisinde geliştirmeyi düşünüyoruz.

DEV-SOL / DHKC KOLEKSİYONU

70'li yıllarda Dev-Sol hareketi politika sahnesinde boy verdiğinde radikal solun bitmek bilmeyen bölünmelerinin yeni bir örneği olarak algılanmıştı ve doğrusu ömrüne fazla zaman biçilmemişti. Ama hiç de öyle olmadı. Zaman herkesi yanılttı. Devam edileceğine kesin gözüyle bakılan anaç sol gruplar tarih sahnesini birer birer terkettiler ama Dev-Sol kendi adıyla yoluna devam etti.

Neydi bu hareketi doğuran nedenler? Hareketin yapısı, gelişimi ve kapsamı nedir? Dev-Sol'u diğer sol gruplardan ayıran özellikler, toplumsal desteğinin boyutları nelerdir? Neden bu denli uzun bir zaman dilimine yayılabildiler? Günümüzdeki amaçları, mücadele yöntemleri

nelerdir? Kuşkusuz tüm bu ve diğer soruların yanıtları hâlâ araştırma konusudur. Ne ki, Dev-Sol bu tür bilimsel araştırmalar yerine sadece 'terör raporları'na konu olmaktan bir türlü kurtulamıyor!

Kuşkusuz Türkiye'de sola yönelik bu çarkın, yani görmezden gelmek, önemsememek ve unutturmak politikasının bir yerde aşılması gerekiyor. Tabiiyle bu çarkın kırılması, araştırmacıların konu hakkında yeterli materyale ulaşmasıyla olanaklı olabilir. İşte bizim gibi araştırma kuruluşlarının görevi bu tür materyalin biraraya getirilip araştırmacıların hizmetine verilmesidir. Bu amaçla Dev-Sol / DHKC'nin materyalini Enstitü'müzde toplamanın gerekli olduğu kanaatine vardık ve girişimde bulunduk.

Toplanan materyal, kuruluşundan buyana Dev-Sol'un çıkardığı bütün propaganda araçlarından oluşmaktadır. Bunlar Türkçe, Kürtçe, İngilizce, Almanca, Hollandaca ve diğer dillerde kitaplar, broşürler, dergiler, haber bültenleri, raporlar, bildiriler vb yazılı materyaldir. Ayrıca çeşitli eylemleri kapsayan çok sayıda VHS video filmi, afişler, takvimler, el ilanları, kartlar,

DEV-SOL'UN
ÇIKARDIĞI
PROPAGANDA
KARTLARINDAN
BİRİSİ.

İSTANBUL'DAKİ
'SOSYAL
EKOLOJİST
DÖNÜŞÜM'ÜN
3 KASIM 2002
SEÇİMLERİ
NEDENİYLE
ÇIKARDIĞI
BİLDİRİNİN
BİR YÜZÜ.

bayraklar da bu koleksiyona dahildir. Dev-Sol koleksiyonunu incelemek herhangi bir izine tabi değildir.

TÜRKİYE'DE ANARŞİST HAREKET VE USTE'DE BULUNAN ANARŞİST KOLEKSİYONLAR

Türkiye'deki anarşist hareket genç bir hareket olmasına karşın hızla büyüyor ve oldukça dinamik bir yapıya sahip görünüyor. Bu hareketle ilgili belgeleri toplamaya başladığımızı geçen sayımızda duyurmuştuk. Bu yıl elimize ulaşan eklemelere birlikte bu koleksiyon son yıllarda en hızlı büyüyen koleksiyonlardan birisi oldu. Özellikle fanzinler (illegal fotokopi broşürleri) bunlar arasında önemli bir yer tutuyorlar. Çıkarılan afişleri, bildirileri elde edip olanaklı

olduğu ölçüde eksiksiz bir koleksiyon oluşturmaya çalışıyoruz. Ayrıca eylemlerin fotoğrafları da zaman zaman koleksiyona ekleniyor. Öte yandan anarşist yayınları (kitap, broşür, periodik) sistemli olarak izleyip katalogluyoruz.

Koleksiyonun oluşturulmasında İstanbul'daki anarşist örgütler bize büyük ölçüde yardımcı oluyorlar. Ne var ki anarşist hareket büyük kentlerle sınırlı olmaktan çoktan çıktı. Anadolu'nun birçok yöresinde benzer grupların faaliyette bulunduğunu biliyoruz. Amacımız onlara da uzanmak ve toplanan koleksiyonu daha kapsamlı bir düzeye getirmektir.

USTE, anarşist hareketin materyalını toplayan dünyadaki sayılı kuruluşların en başında geliyor. Enstitü daha kurulduğu ilk yıllarda

'anarşizmin Herodot'ları' olarak nitelenen Max Nettlau ve Ferdinand Domela Nieuwenhuis'in koleksiyonlarını güvenceye aldı. Özellikle Nettlau'nun koleksiyonu o dönemde dünyadaki en zengin dökümantasyon olarak kabul ediliyordu. Bu koleksiyon aynı zamanda Rus anarşist hareketiyle ilgili materyal açısından da çok zengindi. Michael Bakoenin'in arşivi de bu koleksiyon içerisinde yer alıyordu.

Enstitü'de anarşizmle ilgili materyal dünyanın her tarafından gelen birçok arşivlerin içerisinde bulunmakla birlikte bazı koleksiyonları hacmi ve özelliği itibarıyla özellikle anılmaya değer buluyoruz:

- Fédération Jurassienne, Jacques Gross ve Fritz Brupbacher'e ait materyal Birinci Enternasyonal'ın özgürlükçü kanadının ve daha sonrasının tarihine ışık tutuyor Bu konuda daha geniş bilgiye Avusturyalı anarşist Pierre Ramus'un internet adresimizdeki arşiv envanterinden ulaşabilirsiniz.
- Gustav Landaur'dan kalan literatür, Almanya'daki radikal hareketler açısından bir hayli zengindir.
- Alexander Berkman ve Emma Goldman'ın arşivleri hem Amerikan hem de Rus anarşist hareketlerini kapsadığı için ayrı bir özelliğe sahiptir.
- Rudolf Rocker, Grigori Maximov, Augustin Souchy, Senya ve Mollie Fléchine-Steimer'in belgeleri Alman ve Rus Anarkosendikalist hareketlerinin tarihine hemen hemen tümüyle yanıt verebilecek düzeydedir.
- Anarkosendikalizmin pratiğiyle ilgili materyal 'de Confederación Nacional del Trabajo' ve 'de Federación Anarquista Ibérica koleksiyonlarından bulmak olanaklıdır ki bunlar büyük ölçüde İspanya iç savaşı döneminde kapsamaktadır.
- Latin Amerika anarşist

hareketleri ise büyük ölçüde Ugo Fedeli, Hugo Rolland ve Augustin Hamon koleksiyonlarında temsil edilmektedirler.

- Son yıllarda Enstitü'müze ulaşan anarşizmle ilgili koleksiyonlar ise şunlar: Freedom ve Freedom Press; Cristiaan Cornelissen; Luigi ve Luce Fabbri; John Mackay (mikrofilm), Louise Michel (mikrofilm); Elisée Reclus (Moskova'dan mikrofilm).

Anarşist hareketler ve materyali açısından uzun bir geçmişe ve zengin bir birikime sahip olan USTE bu ilgisini devam ettiriyor. Bu çerçevede Türkiye anarşist hareketine ve materyalinin toplanmasına da büyük bir önem veriyoruz. Bu arada bize yardım eden dostlarımıza içten teşekkürlerimizi bir kez daha iletiyoruz..

PARTİYA SOSYALİST A KURDİSTAN (PSK) / KURDİSTAN SOSYALİST PARTİSİ KOLEKSİYONU

PSK, Türkiye'deki sosyalist Kürtlerin ilk bağımsız parti

olarak örgütlenmesinin adıdır. 1975 yılında kuruldu. İlk yıllarda, hem yetişmiş kadroları, hem de kitle örgütlenmesi KOMKAR ile elde ettikleri başarıyla Türkiye'deki Kürt hareketinin ideolojik ve politik merkezi olmaya aday görünüyordu. Liderleri Kemal Burkay Türkiye sosyalist hareketindeki deneyimi, yazar ve sanatçı kimliğiyle saygın bir konuma sahipti. Ancak PSK, kuruluşundan bir süre sonra tarih sahnesine çıkan PKK'nin başlattığı silahlı mücadelenin gölgesinde kaldı ve bu durum bugüne kadar devam edegeldi. Ne ki parti potansiyel olarak hâlâ Türkiye'deki Kürt ulusal hareketinin ideolojik ve politik merkezi olmaya devam ediyor. Ayrıca uzun ve zengin bir birikime sahip olduğunu gözardı etmemek gerekir.

Ne yazık ki araştırmacıların Türk soluna gösterdikleri ilgisizlik Kürt solu için de geçerlidir. Bu ilgisizlikte gerekli malzemeye ulaşmanın güçlükleri de rol oynuyor olabilir düşüncesiyle PSK'nın bütün propaganda materyalını Enstitü'de toplamaya karar verdik. Kuruluşundan bugüne dek çıkardığı yazılı (kitap, dergi, gazete, broşür,

bildiri vb) ve görsel-ışitsel tüm materyale (afiş, takvim, video bandı, bayrak, long play, rozet, kalem, saat) Enstitü'müzde ulaşmak olanaklıdır. Ayrıca bundan sonra çıkacak propaganda materyalinin sürekliliği de güvence altına alındı.

PSK koleksiyonunda yer alan materyale ulaşmak için önce USTE'nin internet anasayfasında Online katalog başlığını tıklamanız gerekiyor. Daha sonra İngilizce, Fransızca veya Hollandaca dillerinden birisini tercih edip karşınızdaki boş kutuya 'psk' kodunu veriniz. Kutunun altındaki düğmeyi tıkladığınızda PSK ile ilgili tüm materyalin başlıkları ekrana dökülecektir. Bayrak, rozet, kalem ve saat vb dışındaki tüm yazılı ve görsel materyalin kopyasını Enstitü'müze başvurarak edinebilirsiniz.

'TÜRKİYE BARIŞ DERNEĞİ' İLE AVRUPA'DA DAYANIŞMA KAMPANYASI ARŞİVİ

1980'li yıllarda askeri cunta tarafından yargılanan 'Barış

KURDİSTAN
SOSYALİST
PARTİSİ'NİN
DÜZENLEDİĞİ
GÖSTERİDEN
BİR GÖRÜNÜM.

TÜRKİYE BARIŞ DERNEĞİ YÖNETİCİLERİYLE DAYANIŞMA KONFERANSINDAN SONRA TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ (TİP) GENEL BAŞKANI BEHİCE BORAN (ORTADA) BİR GRUPLA BİRLİKTE. SOL BAŞTA KONFERANSI DÜZENLEYENLERDEN MEHMET ALİ DİKERDEM, ARKA SİRADA ŞAPKALI OLAN TİYATRO SANATÇISI VASİF ÖNGÖREN. LONDRA - 1983 SONBAHARI.

Derneği' yöneticileriyle Avrupada dayanışma kampanyasının bütün arşivinin, kampanyayı yönetenlerden Mehmet Ali Dikerdem tarafından Enstitü'müze devredildiğini geçen sayımızda belirtmiştik. Sevgili Mehmet Ali Dikerdem geçtiğimiz yıl içerisinde de birçok kez aynı arşivi tamamlar nitelikteki eklemeleriyle bu koleksiyonu giderek zenginleştiriyor.

Eklenen materyal şunlar: Türkiye Barış Derneği davası ve dayanışma eylemleri fotoğrafları, M. Ali Dikerdem'in açıklamalarıyla ilgili olarak açılan soruşturmanın belgeleri ve konuyla ilgili olarak Mahmut Dikerdem'in oğluna mektubu, Türk basınının satışmalarına yanıtlar, dayanışma eylemleriyle ilgili İngilizce ve Türkçe raporlar, broşürler vb.

MAH MUT DİKERDEM ARŞİVİ

Mahmut Dikerdem 1916 yılında İstanbul'da doğdu.

Galatasaray Lisesi'nden sonra İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. 1939 yılında Dışişleri Bakanlığı'na giren Dikerdem iki yıl sonra diplomatik misyonla İsviçre'de göreve başladı. 1947 yılında Ceneve Üniversitesi'nde uluslararası hukukla ilgili doktorasını yaptı. Bir süre sonra Türkiye'nin Kahire Büyükelçiliği'ne birinci sekreter olarak atandı. 1955-57 yılları arasında bakanlığın Orta-Doğu masasını yönetti. Daha sonraki yıllarda aralarında Ürdün, İran, Gana ve Hindistan'ın bulunduğu birçok ülkenin Türkiye Büyükelçiliği görevlerinde bulundu. 37 yıllık parlak bir diplomatik kariyerdan sonra 1976 yılında Dışişleri Bakanlığı'na veda etti.

Değişik ülkelerdeki diplomatik görevi Dikerdem'e dünyada barışı ve sosyal adaleti sağlamanın ne kadar önemli olduğu gerçeğini yakından gösterdi. Bu nedenle 1977 yılında İstanbul'da birçok aydının içinde yer aldığı 'Türkiye Barış Derneği' inisiyatifinde başı çekmesi

bir rastlantı değildi. 12 Eylül darbesinden sonra Dikerdem Genel Başkanı olduğu Türkiye Barış Derneği davası nedeniyle askeri mahkemede yargılandı. Askeri rejimin o karanlık günlerinde haklı ve onurlu savaşımından en küçük bir ödün vermedi. Mahmut Dikerdem 1993 yılında vefat etti.

Mahmut Dikerdem'in arşivinde ölümü üzerine dış basında çıkan iki yazı ve Harold Pinter'in mektubu; Askeri Yargıtay'a sunduğu temyiz lahiyası; Türkiye Barış Derneği çalışmaları sırasında tuttuğu notlar ve yazılar; grafik malzemesi ve karikatürler; yazıları ve kendisiyle yapılan röportajlar (1985-1989); Nazım'ın 'Yön'de çıkan ilk şiirleri; seçme yazılar (1991); mektuplar (Oktay Rifat, Mehmet Ali Dikerdem); röportajları; fotoğraflar; ölümünden önce çalışma masasında bulunan materyal ki bunların arasında 'toplu eserler'in daktilo metinleri, 1946 yılından itibaren temize çektiği yazıları, yaşamının son aylarında ilgisini çeken konularda yazılar bulunuyor.

Mahmut Dikerdem'in arşivi ölümünden on yıl sonra Enstitü'müze intikal etti. Bu unutulmaz barış savaşçısını sevgi ve saygıyla anıyoruz. Arşivini iletirken oğlu Mehmet Ali

Dikerdem'in bize gönderdiği mektuptaki şu son dizeleri almadan edemiyoruz: '... Hayatının son günlerine kadar sosyalist mücadeleyi düşündü ve yazdı. Ne yazık ki, tarihin bir cilvesi olarak, ömrü sosyalist sistemin çöküşüyle birlikte sona erdi (Ekim 1993)...'

MUHARREM KARAMAN ARŞİVİ

Muharrem Karaman Malatya'nın Akçadağ ilçesinde doğdu. 1964 yılında İş ve İşçi Bulma Kurumu aracılığıyla Belçika'ya gelerek madenlerde çalışmaya başladı, o dönemde aynı yolu izleyen binlercesi gibi.. Ama o diğer binlercesi gibi sadece madenlerde çalışmakla yetinmedi, dil öğrendi, akşamları okula devam etti, önce meslek lisesini daha sonra da meslek yüksek okulunu bitirdi. Diğer yandan işçi arkadaşları arasında da öne geçmeye başladı. 1971 yılında bağlı olduğu sendikanın yerel temsilcisi oldu, bir yıl sonra ise sendika yönetim kuruluna seçildi. 1974 yılında ise sendikalar konfederasyonu Confédération des Syndicats Chrétiens'nin (CSC) merkez yürütme kurulunda göçmen işçilerden sorumlu sekreter görevini üstlendi ve bu görevini 1998 yılında emekli oluncaya dek yürüttü. Karaman, CSC'nin Türk işçileri için çıkardığı 'Emek' dergisinin de redaktörlüğünü yaptı ve aynı zamanda 'Tribun immigrés' dergisinin redaksiyonunda çalıştı.

İşçi sınıfının sendikal hakları ve Türkiye'deki insan hak ve özgürlüklerinin çiğnenmesine karşı yürütülen bu yoğun mücadelenin doğal bir sonucu olarak toplanan bütün materyali sevgili Muharrem Karaman büyük bir duyarlılık

MUHARREM KARAMAN,
CSC'NİN BİR TOPLANTISINDA
PREZİDYUMDA YERALİYOR (SOL
BAŞTA). 23.04.1977.

örneği göstererek Enstitü'ye bağışladı. 14 koliden oluşan materyal Karaman'ın kişisel arşivinden; Belçika'daki göçmen işçi hareketi ve Türkiye'deki demokrasi güçleriyle dayanışma etkinlikleriyle ilgili belgelerden oluşuyor. Arşivin uzunluğu yaklaşık olarak beş metredir.

HOLLANDA TÜRKİYELİ İŞÇİLER BİRLİĞİ (HTİB) NİJMEGEN ŞUBESİNİN ARŞİVİ

HTİB, Hollanda'daki göçmen Türklerin ülkesel çapta ilk örgütlenmesinin adıdır. Geçen 29 yıl içerisinde Hollanda'da göçmen Türklerle ilgili her eylemin, her olumlu gelişmenin altında tek başına veya başka örgütlerle birlikte HTİB imzasını görürüz. Bu bile başlı başına HTİB'in Hollanda'daki Türklerin yaşamında ne denli önemli rol oynadığını gösterir.

HTİB genel merkezinin ve Amsterdam şubesinin arşivlerinin Enstitü'müzde bulunduğunu daha önceki sayılarımızda belirtmiştik. Geçtiğimiz yıl Nijmegen şubesinin arşivinin de katılımıyla HTİB arşivinin tamamlanması doğrultusunda önemli bir adım daha atıldı. Şube ile ilgili tüm yazışmaları,

etkinlikleri kapsayan arşiv, fotoğraf, afiş ve pankartlarla de zengin bir içeriğe sahiptir. HTİB Nijmegen şubesinin arşivini incelemek herhangi bir izine tabi değildir.

ENVANTERİ YENİ ÇIKARILAN ARŞİVLER

Geçtiğimiz yıl içerisinde Türkiye Bölümü ile ilgili envanteri çıkarılan tek arşiv 'Alternatif-Türk Gençlik Merkezi'nin arşivi oldu.

Alternatif / Türk Gençlik Merkezi, 12 Eylül darbesinden sonra Türkiye'den gelen politik mültecilerin ve daha önce aile birleşimi nedeniyle Amsterdam'da bulunan ikinci nesil gençlerin biraraya gelmesiyle 1985 yılında kuruldu. Amaç sol eğilimli Amsterdam'lı Türk gençlerini bir çatı altında toplamaktı. Değişik sol grupların biraraya gelmesi nedeniyle kuruluş çalışmaları uzun ve tartışmalı geçti. Amsterdam belediyesi tarafından da desteklenen oluşum zamanla milliyetçi ve islami akımların dışında kalan Türk gençlerinin buluşma merkezi konumuna geldi. Alternatif hâlâ çalışmalarına devam ediyor. Bu arada uzun süredir gerçekleştirdiği

televizyon ve radyo yayınlarıyla gençlerin kültürel gelişimini ve yaratıcılığını özendirilmeye çalışıyor.

Alternatif'in arşivi, 1985 yılında kuruluşundan 1997 yılına dek olan zaman aralığını kapsıyor. Arşiv, iki metre uzunluğunda ve örgütün tüm yazışmalarını, toplantı notlarını, etkinliklerini, raporlarını içeriyor. Arşivin incelenmesi herhangi bir izine tâbi değildir.

USTE'NE YENİ GELEN ARŞİVLER

2002 yılı içerisinde USTE'ne yeni gelen arşivlerin toplam raf uzunluğu 1236.84 metre oldu. Bu rakamın sadece arşivlerle, yani birinci derecede tarihsel değer taşıyan dökümanlarla ilgili olduğunu, mikrofilmlerin, kitapların, süreli yayınların, görsel ve işitsel materyalin bu rakama dahil olmadığını hemen belirtelim. Toplanan arşivlerin önemli bir kısmının envanteri çıkarılmakla birlikte belirli bir kısmının eleman yetersizliği nedeniyle çıkarılmadığını gözönünde tutarsak bazı arşivlerin neden hemen incelenmeye açılmadığı ortaya çıkar.

Yeni gelen uluslararası arşivlerden bazıları şunlardır: War Resisters' International; Luce and Luigi Fabbri; Ernest Mandel; Zitzlaff, Wienke (Geschichte RAF, Linken in der DDR); Protest Movements in Bangladesh; Bruno Becker (1885-1968); Amnesty International (London); Israeli Peace Movement (Adam Keller); Wordenboek dissidenten in de Sowjet Unie; Documentatie Indonesië; Karl Skrábek; Kommunistische Partei Deutschlands - Opposition KPD (O); Democratic Party for a New Society (Burma); U Oung Myint Tun; Azerbeidzjaanse Democratische Partij (ADP) in Iran; Burma Campaign UK; Irmgard Möller (Bücherei der Gefangenen Stammheim); United for Intercultural

Action; European Trade Union Confederation (ETUC) vd.

Bu arada mevcut arşiv envanterlerinin online ortama taşınması projesi hızla yaşama geçiriliyor. Şimdiye dek, yani 2003 yılının ortası itibarıyla 850 arşivin envanterini internet sayfamızda (<http://www.iisg.nl/archives/findingaids.html>) incelemenize sunduk. Bunların arasında Türkiye ile ilgili arşivler de var. Bütün arşivlerin

envanterlerinin -ki 2500'den fazla- online ortama taşınması gerçekleşinceye dek bu proje sürecek. Koleksiyonlarımız hakkında bilgi edinmek isteyenlerin öncelikle bu envanterleri incelemesini salık veririz. Sözkonusu internet sayfasında alfabetik sıraya göre yerleştirilen arşivin karşısındaki HTML seçeneğini tıkladığınızda ilgili arşivin envanteri tam metin olarak ekranınıza dökülecektir.

Kitaplar

Geçtiğimiz yıl kataloglanıp raflarımızı dolduran 1062 yeni kitapla birlikte Türkiye'nin sosyal-ekonomik tarihi üzerine topladığımız kitapların toplamı 2002 yılı sonu itibarıyla 14.728' buldu. Bu kitaplardan 1177 tanesinin Kürtler, 69 tanesinin Ermeniler üzerine olduğunu belirtmeden geçmeyelim. Uluslararası kitap klüpleri aracılığıyla edindiğimiz kitaplar -ki yılda 40-50 civarında- bu sayıya dahil değildir. Çünkü kataloglama sistemimiz nedeniyle bu kitaplar yayınlandıkları ülkelere göre kodlanıyorlar. Bunların geçmiş yıllar itibarıyla toplamı gözönünde tutulursa Türkiye ile ilgili kitapların toplamının 16.000 civarında olduğunu söyleyebiliriz.

BİR KİTAP: 'KÜRDİSTAN TARİHİNDE DERSİM', DR. VET. M. NURİ DERSİMİ

Dr. Vet. M. Nuri Dersimi, Dersim isyanına (1937) yakından tanık olmuş, bu nedenle o dönemin olaylarını ve kişilerini gözlemleyip özenle yazıya dökmüş nadir Kürt aydınlarından birisi belki de birincisidir. Dönemin olaylarıyla, Kürt-Alevi aşiretleriyle ve belirli kişilerle ilgili verdiği ayrıntılı bilgiler oldukça ilgi çekicidir.

İdealleri uğruna her şeyi göze alan her politik göçmen gibi Dr. Dersimi'nin de yaşamı bir hayli fırtınalı geçmiş. İsyân bastırılınca önce Fransızların denetimindeki Hatay bölgesine geçen Nuri Dersimi Türkiye hükümetinin baskıları üzerine ilkönce Suriye'ye daha sonra Ürdün'e gidiyor. Yeni oluşturulan bir devlet olan Ürdün'de iki yıl veteriner genel müdürlüğü görevinde bulunuyor. Ne var ki Türkiye Cumhuriyeti (TC) hükümeti bu görevlendirmeden rahatsız oluyor ve Dersimi'yi yurt dışı etmesi için Kral Abdullah'a ağır baskılarda bulunuyor. Bunun üzerine Dersimi selameti tekrar Suriye'ye geçmekte buluyor ve ölünceye kadar bu ülkede kalıyor. Suriye'de bulunan Kürt aydınlarıyla birlikte örgütlenmelere gidiyor, yayın ve propaganda faaliyetlerinde bulunuyor.

Dersimi'nin Türkiye'de de basılan 'Hatıratım' kitabından sonra en ünlü eseri kuşkusuz 'Kürdistan Tarihinde Dersim'dir. Bu kitabın ilk baskısı 1952 yılında Halep'te Türkçe yapıldı. Ancak dili dönemin Türkçesinin günümüz açısından anlaşılmayan tüm özelliklerine sahip. Kapağında, Dersim dağlarında şafak vakti elinde silahıyla bir Kürt savaşçısı deseni var ve altındaki imza Araham adını taşıyor. Tiel caddesindeki

Anı Matbaası'nda basılmış. Arka kapağında 'Fiatı 5 Lübnan lirası' yazılı. 339 sayfaya ek olarak içindekiler bölümüyle birlikte bir de yanlış-doğru cetveli konmuş. Kitabın içerisinde kendisiyle veya dönemin kişileriyle ilgili birçok fotoğraf var. Eserin en ilgi çekici yanı hemen önsözden sonra yeralan bir harita; 'Dersim ve aşiretleri' başlığını taşıyor, ayrıca basılmış ve kitaba yapıştırılmış. 1; 2,000, 000 ölçekli haritanın kimin tarafından çizildiği ise belirtilmiyor.

Kitabın bu ilk baskısından sonra Suriye'de veya başka bir yerde basılıp basılmadığını tespit edemedik. Ancak Dersimi'nin kitabı daha sonra biri Almanya'da birisi de Türkiye'de olmak üzere iki baskı daha yaptığını biliyoruz. Aynı yayınevleri tarafından basılmasına karşın her ikisine de 'birinci baskı' dediği için neye göre birinci baskı olduğunu çıkartmamız olanaklı değil.

1988 yılında Köln'de Koral yayınları tarafından yapılan baskısı 339 sayfa ve ayrıca

'içindekiler' bölümü eklenmiş. En başta da 'Yayınevinin önsözü' bulunuyor. Aynı kitap 1997 yılında İstanbul'da Doz yayınları tarafından basılıyor. Ama Dr. Dersimi'nin önsözüne ve fotoğraflara bu baskıda nedense yer verilmiyor. Her iki baskıda da kitabın günümüz Türkçesine uyarlandığını görüyoruz. Ancak ne var ki her iki baskıda da yukarıda sözünü ettiğimiz ve ilk orijinal baskısında yeralan haritanın yeralmadığını görüyoruz. Bu haritanın başka

bir yerde basılıp basılmadığını tespit edememekle birlikte her koşulda özelliği itibariyle saklı kalmasına gönlümüz razı olmadı. Bu nedenle sözkonusu haritayı yayınlıyoruz. Umarız kitabın yeni baskısında bu harita yer alır. Ayrıca, bu tür kitaplar günümüze uyarlanırken ne tür kriterler kullanıldığının, orijinalinden nelerin çıkarılıp nelerin eklendiğinin yayınevi tarafından yeni baskıda belirtilmesinin okuyucuların en doğal hakkı olduğunu geçerken belirtelim.

Periyodikler

TÜRKİYE İLE İLGİLİ TOPLANAN SÜRELİ YAYINLAR

Geçtiğimiz yıl içerisinde Türkiye ile ilgili yaklaşık 300 süreli yayının tüm sayıları toplandı. Bu son yıllar açısından bir rekoru teşkil ediyor. Bir önceki yıl bu sayının 200 civarında olduğunu dikkate alırsak varılan noktanın önemi daha iyi anlaşılır. Bu rakam aynı zamanda şu anlama

geliyor; Türkiye'deki ekonomik krizin süreli yayın dünyası üzerindeki baskısı belirli ölçüde kalktı. Ne var ki, kimi alanlarda zorluklar aşılabilmiş değil. Örneğin sendikal yayınlarda düzensizlik hâlâ devam ediyor. Bu, aynı zamanda sendikal alandaki sancuların da bir belirtisi niteliğinde. Sol yayınlar kitlesellik temelinin büyük ölçüde yitirmiş durumdadır; tirajları oldukça düşük

'KURTULUŞ:
NASIRLI
ELLER
MECLİSE'.
SAYI I, 10
EYLÜL 1965.
25 KRŞ.

olduğu gibi yayın süreleri de bir hayli kısalmış durumda. Kürtlerin yayınlarındaki artış bizim toplama alanımızı genişletmemizden kaynaklanıyor. Türkiye dışında Avrupa'nın tüm ülkelerinde, Rusya, İran, Suriye'den de Kürtçe dergiler toplanıyor. Avrupa'daki göçmenlerin yayınlarında son yıllarda görülen çeşitlilik ve kalite artırımı çizgisi sürüyor. Gelecek yıllar açısından hedefimiz Kuzey Amerika ve Avustralya'daki Türk göçmen gruplarının yayınlarını da koleksiyonlarımıza katmaktır.

2002 yılında toplama listemizde yeralan süreli yayınların listesi:

Günlük gazeteler: Akit (kapandı), Yeni Şafak, Evrensel, Yedinci Gündem (kapandı), Yeniden Özgür Gündem.

Sendika dergileri: Ağaç-ış, Banks, Basın-ış, Basında Hak-ış, Basisen, Birleşik Metal-ış, Çalışanlar Toleyis, Çimse-ış, Dev Maden-Sen, DİSK'in Sesi, Genel-ış Emek, Genel Sağlık-ış'ten Ses, Genel Maden-ış, Güç, Haber-ış, Haber-Sen, Hak-ış, Harb-ış, Hava-ış, Hız, İşveren, Mess, Kamu İşçisinin Sesi (Kuzey Kıbrıs), Kristal-ış, Lastik-ış, Lastik-ış Bülteni, Madenci, Nakliyat-ış, Oleyis, Orman İşçisinin Sesi, Petrol-ış, Rota, Selülöz-ış, Sosyal-ış, Şeker-

ış, Tarım-ış, Tek Gıda-ış, Tekstil Haber, Tez Koop-ış, Toleyis, Türk-ış, Türk Metal, Türkiye Deri-ış, Türkiye Dok Gemi-ış, Yeraltı Maden-ış, Yol-ış, Yol Koop.

Dergiler: Abece, Agos, Aile ve Toplum, Ankara Çalışmaları, Anti Kapitalist, Alınleri, Artık Yeter, Atılım, Aydınlanma, Aydınlık, Avrasya Dosyası, Barış, Bir Adım, Birikim, Cem, Cemre (kapandı), Cogito, Cosmopolitic, Cvneburu, Çağrı, Defter, Demokrat Bakış, Deng, Devrim, Devrimci Demokrasi, Dersler Sonuçlar, Devrimci Genç (kapandı), Devrimci Hareket, Doğu Batı, Düşünen Siyaset, Emekçi Kadınlar Birliği, Fabrika, Feminist Çevre, Feminist Hareket, Folklor ve Edebiyat, Ekim Gençliği, Emek Araştırmaları Derneği, Gelecek, Gelenek, Genç Bakış, Genç Hareket, Genç Kurtuluş, Genç Umut, Gerçek Hayat, Gökbayrak, Gökyüzü, Göçder Haber Bülteni, Güney, Haksözü, Haziran, İdea (kapandı), İktisat, İleri, İlerici Gençlik, İnsan Hakları Bülteni, İnsan Hakları Yazıları (Diyarbakır), Insight Turkey, İşçi Mücadelesi, İzmir, Kadının Sesi, Kaldıraç, Kara Mecmua, Karizma, Kaos GL, Kızıl Bayrak, Kızılçık, Komünist, Komünist İşçi, Köz, KSD, Kutadgubilig, Kuvayi Milliye,

Liberal, Liberal Düşünce, Munzur, Müdafaa-i Hukuk, Mülkiye, Mürekkep, New Perspectives on Turkey, Odak, Okul ve Ülke (kapandı), Onbir 27, Otonom, Öncü Gençlik (kapandı), Öteki Ben, Özgür Bakış, Özgür Düşün, Özgür Genç (kapandı), Özgür Gençlik, Özgür Halk, Özgür Hayat, Özgür Üniversite Forumu, Özgürlük Yolunda Kadın, Partizan, Pazartesi (kapandı), Pir Sultan Abdal, Popüler Tarih, Post Ekspres, Praksis, Rızgari, Sanat ve Hayat, Savaş Yolu, Serbesti, S.D. Sosyalist İşçi, Sosyalist Kurtuluş, Sınıf Bilinci (kapandı), Sınıf Tavri, Siyasi Gazete, Sol, Solduyu, Sorun Polemik, Sosyalizm (kapandı), Sosyalist Enternasyonal, Sosyalist Kurtuluş, Sosyalist Politika, Stratejik Analiz, Tarih ve Toplum, Tavır, Tek Yol Hareket, Teoride Doğrultu, Toplum ve Hukuk, Teori, Teori ve Politika, Tezkire, Toplum ve Bilim, Toplum ve Hekim, Toplumsal Tarih, Türk Solu, Turkish Probe, Tutuklu Aileler Bülteni, Türkiye Günlüğü, Türkiye İnsan Hakları Raporu, Türkiye Protestan Kiliseleri Birliği, Türkiye ve Siyaset, Türk Yurdu, Uçan Haber, Uçan Süpürge, Ünlem, Üniversiteli Cephe, Yarın, Yazın (kapandı), Yedinci Gündem (haftalık-kapandı), Yeni Türkiye, Yeniden Müdafaa-i Hukuk, Van Bölge Barosu, VS.

TÜRKİYE DIŞINDA TOPLANAN SÜRELİ YAYINLAR

Günlük gazeteler: Özgür Politika

Dergiler: Aında, Alevilerin Sesi, Amara, Ararat, Azadiya Welat, Bahro Suryoyo (Syriac - Aramaic), Berbang, Birayeti, Birnebnun, Cemoti (Turco-Iranien), Çözüm, Critique (critical Middle Eastern studies), Demanû, Deng, Deng, Dengé Bakur, Devrimci Sol, Dicle, Doğuş, Ekin, Ekmek ve Adalet, Emek, Furkono, Gulistan, Havibun (Kürdoloji - Berlin), Heftegi,

Hevgirtin, Hevgirtina Gel, Hevi, Hujaadaa, Gazî, Gulan, Jin, Jin û Jiyân, Jina Serbilind, Karşı Düşün, Kevan, Kerbela, Kine Em, Kurd, Kurdistan, Kurdistan Informations Bulletin, Kurdistan-Rundbrief, Kurmanci, Mezopotomya, Newroz, Newroz, Nsibin, Nûdem, Orak-Çekiç, Oteki-Siz, Özgürlük Dünyası, Pêl, Pênûs, Perceptions, Pine, Pirs, Platform, Proletaryanın Yolu, PSK Bulteni, Rahand, Rastî, Renyo Hiro (Beth-Nahrin), Reya Azadi, Roja Kurdistanê, Roja Nu, Roja Welat, Rojda, Sirwe, Sorgul, Sosyal Demokrat - Kurdistan, Sözhakkî (IOT), Sterka Ciwan, Tavîr, TİSK Information, Turkish area studies, Ümmet-i Muhammed (Asr-ı Saadet), Yurtdışı Mücadele, Ülkemizde Gençlik, Vate, Veger (Orta-Anadolu Kürtlerinin dergisi), Vivant Univers Les Kurdes, Xebat, Xwendevan, Xwendevana nu, Zevi, Zulfikar.

ESKİ DERGİLER KOLEKSİYONU

Her yıl itibarıyla eski dergiler koleksiyonumuzu zenginleştirmek uygulamasına devam ediyoruz. Bu bağlamda 2002 yılında raflarımızı dolduran periyodikler şunlardır:

- Ceph

Türkçe. Yarım aylık mecmua. Kahire. Mısır. Başyazarı: R. T. Eland 1945 - 1947.

- Düşünce

İlim ve sanat mecmuası. Onbeşgünlük. İstanbul. Sahip ve müdürü: A. Hikmet No: 1 (15 Şubat 1338) 8 (8 Haziran 1338) - 1922. Tam yayın. Bazı sayıları fotokopi.

- Hazine-i Funun

Edebiyat ve Fünundan Bâhis ve Menafî-i Mülk-i Devlete Hâdim olarak haftada bir def'a neşrolunur. İstanbul. Sahibi-İmtiyaz: Dr. Cerrahyan. Müdür-i Mesul: Kirkor Faik.

I. sene No 1 (1 Muharrem 1311) - 52 (1 Muharrem 1312).
II. sene No 1 (9 Muharrem 1312) - 52 (27 Zilhicce 1312).
III. sene No 1 (4 Muharrem 1313) - 52 (18 Zilkade 1313) 1893 - 1896).

- Mecmua-i Muallim

Maarif Nezareti'nin ruhsatıyla haftada bir neşrolunur. İstanbul. Naşiri: Muallim Naci No 1 (30 Eylül 1303) - 58 (3 Teşrinisani 1304) (1888 - 1889). Tam yayın. 6 sayısı fotokopi.

- Resimli Tarih Mecmuası

Sahibi: Server İskit. Aylık. İstanbul. No 1 (Ocak 1950) - 84 (Aralık 1956). Tam yayın.

- Tarih Araştırmaları

Review of Historical Research. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi. 1957. Tam yayın.

- Tarih Semineri dergisi

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Travux du Séminaire d'Historie. Müdür: Enver Ziya Karal. 1937 - 1938. Tam yayın.

- La Turquie Kemaliste

Revue Parais tous les Duex

Mois et Publiée par la Direction Générale de la Presse au Ministère de l'Intérieur. Ankara - İstanbul. No 1 (Juin 1934) - 49 (Marc 1948). Tam yayın. 8 sayısı fotokopi.

- Le Courier du Cinema

Directeur: Hikmet Nazım No:1 Samedi 8 Decembre 1923 - No: 8 Sevdi 21 Fevrier 1924. 4. sayısı nâmevcut.

- Yeni Mecmua

İlim, sanat ve ahlâka dair mecmua. Haftalık. İstanbul. Müdürü: Mehmet Talat, Falih Rıfki Atay. No 1 (12 Temmuz 1333) - 90 (Kânunevvel 1339) (1917-1923). Tam Yayın.

BİR DERGİ: KİMLER GELDİ KİMLER GEÇTİ ŞU 'YÖN'DEN !

Yön: Haftalık fikir ve sanat dergisi. 1961 - 1967. Sayılar: 1 - 222.

Kurucuları: Cemal Reşit Eyüboğlu, Mümtaz Soysal, Doğan Avcioğlu. İmtiyaz sahibi ve mesul müdür: Doğan Avcioğlu.

Osmanlı Sosyalist Fırkası'nın çıkardığı 'İştirak'den buyana

'HÜRBİLER':
İSTANBUL İŞÇİ
SENDİKALARI
BİRLİĞİ'NİN
ORGANIDIR.
YIL 2 SAYI
59. FİYATI 10
KURUŞ.

YÖN:
HAFTALIK
GAZETE. YIL
I SAYI 3. 3
OCAK 1962.
100 KURUŞ.

Türkiye solunda kaç derginin çıktığını tam olarak bilmiyoruz. Ama bu sayının yüzlerle ifade edilebileceğini söyleyebiliriz. Ne var ki bütün bu dergilerin içerisinde 'Yön' dergisinin özel bir yeri vardır. Çünkü 'Yön' dergisi Türkiye solunun tarihinde ilk kez milliyetçi soldan Marksist-Leninist sola, Misak-ı Millîcilerden Kürt solcularına dek geniş bir yelpazeyi kapsamıştır. 'Yön'ün yazarları arasında yaptığımız kısa bir tarama bile bunu kanıtlıyor.

Çetin Altan, Mümtaz Soysal,
Abdi İpekçi, Turan Güneş,

Sabahattin Eyüboğlu, İlhan Selçuk, Halük Ülman, Sadun Aren, Aziz Nesin, Ali Gevgilili, Nimet Arzık, Şevket Süreyya Aydemir, Kenan Bulutoğlu, Azra Erhat, Türkkaya Ataöv, Taner Timur, Gülten Kazgan, Yaşar Kemal, Vural F. Savaş, Sina Pamukçu, Muammer Aksoy, Uğur Cankoçak, Dr. Sait Kırmızıtoprak, Nermin Abadan, Asım Bezirci, Doğan Özgüden, Dr. Reşat Titiz, Onur Öymen, Vâla Nureddin Vâ-Nû, Behice Boran, Erdoğan Alkan, İdris Küçükömer, Cahir Tanyol, Nihad Erim, Niyazi Berkes, İlhami Soysal, Kemal Kurdaş,

Abidin Dino, Burhanettin Uluç, Artıla İlhan, Samim Kocagöz, Örsan Öymen, Bahri Savcı, İbrahim Güzelce, Güzin Dino, Mehmed Kemal, Fakir Baykurt, Uğur Mumcu, Orhan Apaydın, E. Tüfekçi (Mihri Belli), Mehmet Ali Aybar, Ekmekçi (Mustafa Ekmekçi), Oktay Ekşi, Hüseyin Nail Kubalı, Selahattin Hilav, Fikret Otyam, Muvaffak Şeref, Muzaffer Erdost, Sadun Tanju, Vahap Erdoğan, Selma Ashwort, M. Hasırşapkalı, Arslan Başer Kafaoglu, Yalçın Küçük...

Öte yandan 'Yön' Türkiye solu içerisinde kendisinden önceki hiçbir süreli yayına nasip olmayacak ölçüde geniş bir okuyucu kitlesine sahip olmuştur. Altmış kuşağında yeralıp da 'Yön'ü okumayan solcu bir kişiyi düşünmek bile olanaklı değildir. Deyim yerindeyse 'Yön' Türkiye solu için bir okul görevini görmüştür. Sol'u küçük aydın gruplarının dar alanda paslaşmalarından çıkarıp kitleselleştirmiş ve ona meşruiyet kazandırmıştır. Sadece solu kitleselleştirmemiş, sağ kesimlerin saflarını tanımlamalarına ve belirlemelerine de yardımcı olmuştur. 'Yön'ün çıkan her sayısı hem solcular hem de sağcılar tarafından ilgiyle okunmuş ve ateşli tartışmaların nedeni ve konusu olmuştur. Türkiye'nin sosyal-ekonomik sorunlarının geniş kitleler tarafından tartışılması belirli ölçüde 'Yön'ün yayınlarıyla olanaklı olmuştur dersek pek abartma yapmış sayılmayız.

Ne ki 'Yön'ün getirdiği canlılık ve kitlesellik aynı zamanda sol grupların şekillenmesinin de başlangıcı olmuştur. Milli Demokratik Devrim (MDD) stratejisinin teorisyeni E. Tüfekçi (Mihri Belli) bu konudaki ilk taşları Yön'deki yazılarıyla döşedi. Sol-Kemalistlerle Marksistlerin MDD kanadının daha sonra 'Millici güçler' denen saflaşmasının ilk temelini 'Yön'de atıldığını görüyoruz. Bilindiği gibi 60'lı yıllardaki

Sosyalist Devrim (Behice Boran ve Sadun Aren yönetimindeki TİP taraftarları)- Milli Demokratik Devrim (Mihri Belli yönetiminde Aydınlık dergisi taraftarları) ayrışması domino taşlarını yerinden oynatan ilk vuruş niteliğini taşıdı. Daha sonra Al Aydınlık - Ak Aydınlık bölünmesi sonu gelmez bölünmelerin doğurgan anasını oluşturdu. Her bölünme ayrı ve yeni bir dergiye birlikte getirdi ve bu süreç bitmez-tükenmez biçimde tekrarlanarak günümüze dek sürdü. 2000'li yılların başında sadece Enstitü'müzün topladığı sol dergi sayısını 55'e ulaştığını söylememiz -toplayamadıklarımızı da gözönünde tutarsak- solun bölünerek hangi noktaya ulaştığının somut bir göstergesidir. Aslında Türkiye'deki sol yayınlarının yıllara göre değişen sayısı ve niteliği üzerinde yapılacak bilimsel çalışmalar solun tarih içerisindeki gelişimine de belirli yönleriyle ışık tutabilir.

Konumuza dönersek; 'Yön' dergisinin Türkiye sol hareketinde bir köşe taşı olduğu gerçeği bugün daha açık bir biçimde anlaşılıyor. Bu nedenle ve o dönemde kullanılan kağıdın kalitesinin düşük olduğunu gözönünde tutarak 'Yön' dergisini mikrofilme çektik. Böylelikle onu yüzlerce yıl koruyabilecek teknik temeli atmış olduk. Aynı işlemi altmışlı yıllardaki bütün sol dergiler için yaptığımızı, özellikle bu yıllara ait sol dergilerin Enstitü'müzde tam tekmil bulunduğunu bu arada belirtelim.

Online tarama

Online katalogta tarama yapabilmemiz için öncelikle Enstitü'nün internetteki başsayfasında (<http://www.iisg.nl>) yeralan (collections) başlığını tıklayarak koleksiyon sayfasına gitmeniz gerekir. Bu sayfada iki türlü tarama yapabilirsiniz. Birincisi; hızlı tarama yapmanız gerekiyorsa *web-interface* başlığını tıklamalısınız. İngilizce, Fransızca ve Hollandaca seçeneklerinden birisini seçebilirsiniz. Yaygın kullanımını dikkate alarak İngilizce örneğini alırsak; *search for* boşluğuna aradığınız materyalin başlığını veya yazarın önce soyadını sonra adını yazdıktan sonra sağ başta yeralan küçük pencerede buna uygun başlığı aktifleştirmemiz gerekir. Son olarak *submit search* düğmesini tıklamalısınız.

Hızlı taramanın asıl en önemli yararı konu başlıkları itibarıyla de tarama yapabilmemizdir. Örneğin 'Nazım Hikmet'i yazıp sağ baştaki pencerede *All*

words' başlığını aktifleştirdiyseniz, bu anahtar sözcüklerin geçtiği bütün başlıklar -500 başlığı geçmemek kaydıyla- belirli bir sıra içerisinde ekrana dökülürler. Aradığınız konuyla ilgili anahtar sözcüklerin yer almadığı materyal ise maalesef listede yer almaz; onları ancak ya başlıkları ya da yazar isimleriyle arayabilirsiniz. Başlık olarak ararsanız sağ pencerede yeralan *'title'*, konu olarak *'subjects'*, yazarın soyadı için *'author'* başlıklarını aktifleştirmeyi unutmayın. Bu taramanın yararlı bir tarafı da; aradığınız konuda daha kapsamlı araştırma yapabilmemizdir. Örneğin; 'TKP' konusunu *'search for'* penceresine yazdıktan sonra *'All Words'* başlığını aktifleştirdiniz ve *'submit search'* düğmesini tıkladınız ve ekrana yüzlerce başlık döküldü. Ama siz konuyla ilgili sadece arşiv materyali arıyorsunuz. Bu durumda sol tarafta yeralan *'limits'* düğmesine basıyorsunuz ve karşınıza çıkan ekranda *'material type'*

penceresindeki uygun başlığı, yani 'archival manuscripts' başlığını aktifleştiriyorsunuz ve karşınızda 'TKP' ile ilgili mevcut arşivlerin tüm listesini görüyorsunuz. Dolayısıyla yüzlerce başlıkla boğuşmaktan kurtuluyorsunuz. Aynı şey diğer materyal tipleri için de geçerlidir. İkinci tarama biçimine yine aynı sayfadaki *telnet-session* başlığını tıklayarak ulaşabilirsiniz. Anahtar 'opac' sözcüğünü yazdıktan sonra bir enter veriniz. Daha sonra *r* tuşuna basıp bir enter daha veriniz. Karşınıza çıkan sayfada 'author' başlığı üzerinde durup yazarın soyadını yazdıktan sonra 'enter' tuşuna basınız. Eseri başlığı ile aramak istiyorsanız 'title' üzerinde durup eserin başlığını tuşlayarak tarama yapabilirsiniz. Eğer daha ayrıntılı tarama yapmak istiyorsanız o zaman 'more search options' üzerinde durup enter vermeniz gerekir. Burada 'All Serials' başlığı periyodikleri arama noktasıdır. Hangi işlemi yaparsanız yapın ama anahtar sözcüklerinizi yazdıktan sonra 'enter' vermeyi hiç bir zaman unutmayın. Daha doğru deyimle her işlem ancak 'enter' tuşunu da tıklayarak geçerlilik kazanabiliyor.

Burada en önemli sorun bazı Türkçe harflerin nasıl yazılacağıdır. İki harf bu anlamda önem taşıyor; ö yerine (oe), ü yerine (ue) yazmanız gerekiyor, aksi takdirde istediğiniz sonuca ulaşamazsınız. Örneğin 'küçük' veya Türkçe klavyenizdeki Türkçe tuşlarla 'küçük' biçiminde yazarsanız istediğiniz sonucu elde edemezsiniz. Yapmanız gereken şey (kuecuk) olarak yazmanızdır. Aynı şekilde 'ürün' için 'ueruen' yazmanız gerekiyor. Batı alfabelerinden farklı olan diğer Türkçe harfler için ise doğrudan bu harflerin Batı klavyesindeki karşılığı olan harflerle, yani (ı, ş, ç, ğ) yerine (i, s, c, g) harflerini yazarak sorunu rahatlıkla çözebilirsiniz.

ONLINE TARAMANIN YARARLARI

Uzun süreli araştırma yapanlar için varolan kaynakları önceden saptayıp çalışmalarını buna göre planlamaları son derece önemlidir. Enstitümüzün internet sayfasını bu anlamda yetkinleştirmek için büyük çaba sarfediliyor. USTE'deki bütün envanterlerin online ortama taşınması bu çabanın önemli bir parçasıdır.

Ancak bir de belirli kaynaklara buldukları yerden ulaşmak isteyenler olabilir, bu anlamda bazı materyalin kopyası elde edilmek istenebilir. Bunun için, bu tür başvuruları: user.service@iisg.nl. elektronik adrese yöneltmeniz gerekir. Başvurunuzda yaygın Batı

dillerinden herhangi birisini tercih edebilirsiniz. Ayrıca fotokopi ve posta masraflarını karşılamanız gerekiyor. Bu tür koşullarla ilgili ayrıntılı bilgiyi şu sayfadan edinebilirsiniz <http://www.iisg.nl/rates.html>.

Eğer isteğinizi Türkçe iletmeyi tercih ederseniz, o zaman bizzat Türkiye Bölümü'ne başvurmalısınız. Başvuru adresiniz: Zülfikar Özdoğan (zoz@iisg.nl).

Göndereceğiniz e-mail'lerde lütfen klavyenizdeki Türkçe harfler yerine standart harfleri, örneğin (ö, ü, ç, ş, ğ, ı) yerine (o, u, c, s, g, i) harflerini kullanın. Böylelikle isteğinizi bulmaca gibi karışık bir metin yerine oldukça anlaşılabilir bir biçimde iletmiş olursunuz.

Türkiye'den Hollanda'ya işçi göçünün 40.yılı

İlk geldiğimizde 'misafir işçi' dediler. Sonra 'misafir'i kaldırıp 'yabancı' yaptılar. Çoluk-çocuğu getirtince adımız birdenbire 'göçmen işçi' oluverdi. Geri dönmeyeceğimizi anlayınca 'azınlık' dediler. Şimdiki adımız ise 'allochtoon', yani 'başka yerden gelme'! 'Hollandalı Türkler' demeye henüz dilleri varmıyor. 'Yeni Hollandalı' demek için ise daha bir hayli zamana ihtiyaç var gibi...

Bütün bunlar yaşanırken aradan tam 39 sene geçti. Önümüzdeki sene ise kırk yıl olacak. Çünkü Türk işçilerinin çalışabilmesiyle ilgili anlaşmayı Hollanda ile Türkiye 1964 yılında imzaladılar. Bunu Hollanda'ya göçün başlangıcı kabul eden Türk örgütleri yoğun biçimde bu jübile için hazırlanıyorlar. Doğal olarak ilk başvurdukları kurum Enstitümüz oluyor. Bu da anlaşılabilir bir olay.

Çünkü USTE göçmenlerle ilgili en geniş materyale sahip bir kuruluş. Bu konuda kısa bir bilgi edinmek için 'Hollanda'daki azınlıkların kültürel mirası (Erfgoed minderheden)' başlıklı aşağıdaki yazıyı okumanızı ve internet sayfamızda bazı anahtar sözcüklerle, örneğin 'migration', 'migratie', 'migrant', 'gastarbeider', 'buitenlander', 'allochtoon', 'Turk' vb, kısa bir sörf yapmanızı salık veririz.

Bu arada bize materyal için başvuranlara bazı tavsiyelerimiz olacak. USTE'de bulunan materyali kullanmak büyük ölçüde herhangi bir izine tabi değildir, herkes tarafından kullanılabilir. Ancak bu kullanımanın bazı koşulları vardır. Bununla ilgili koşulları internetteki şu adresimizden edinebilirsiniz: <http://www.iisg.nl/service.html>

NAZIM HİKMET

Budapeşte Konuşmaları

Nazım Hikmet'in Budapeşte Radyosu'ndaki konuşmaları CD olarak çıktı

Nazım Hikmet'in göçmenlik yaşamında Türkçe yayın yapan Budapeşte Radyosu'nun özel bir yeri vardır. Radyo çalışanları, Gün Benderli ve Necil Togay, Budapeşte'ye her gelişinde Nazım'la edebiyat konuşmaları yaparlardı. Bazan bu konuşmalar diğer sosyalist ülkelerde de gerçekleşirdi. O dönemde Budapeşte Radyosu'nun Türkiye'de özel bir yeri vardı. Köylerde ve kentlerde yüzbinlerce insan kısa dalgadan net bir biçimde dinlenen bu radyoyu zevkle izlerlerdi. Budapeşte Radyosu, güncel yorumlarını basit bir dille ve Anadolu müziğiyle harmanlayıp özgün bir yayın tarzı yaratmıştı. Radyo kapanınca, Nazım'ın yaptığı konuşmaların bantları Enstitü müze devredildi.

Yıllardır bu bantları özenle koruduk ve korumaya devam edeceğiz. Ama daha uzun süre saklı kalmasına gönlümüz razı olmadı ve Nazım'ın 100. doğum yılı anısına bu özgün koleksiyonu O'nu sevenlere CD olarak armağan etmeye karar verdik.

Nazım'ın okuduğu şiirlerin ve yaptığı konuşmaların bir kısmı çeşitli amaçlarla yayınlanmakla birlikte bu CD söz konusu konuşmaların tümünü kapsayan tek örnektir. Nazım, Budapeşte Radyosu'nda yaptığı bu konuşmalarda sadece kendi şiirlerini değil, diğer ozanların şiirlerini ve yazarların hikayelerini de okuyor ve okuyucuların sorularına yanıt veriyor.

NAZIM HİKMET CD'SİNİN
YANINDA VERİLEN KİTAPÇIKTA
KONUŞMALARIN BAŞLIKLARI VE
SÜRELERİ YERALİYOR.

Altı saati aşkın bir süreye sahip olan CD'yi edinmek için USTE'nin yayınevi olan Aksant'a E-mail, faks, mektup veya telefonla başvurabilirsiniz. Başvurunuzda Türkçe dahil herhangi bir modern dili kullanabilirsiniz. 15 Euro değerinde olan CD'leri edinmek için posta masrafını ödemeyi önceden kabul etmeniz gerekiyor.

Nazım'ın Budapeşte konuşmalarının bu CD'de üç boyutta dijitalize edildiğini göreceksiniz: mp3 (.mp3), mpeg (.mpg) ve Real Audio (.ram). Aynı zamanda, Windows pc'de farklı boyutlarda çalışabilmesi için üç software program yerleştirilmiştir. Bunlar; mp3 (mpfull.exe), Real Player (Real Player setup.exe) ve WinAmp (winamp3 o-full.exe). Ayrıca mp3 ve mpeg ile modern dvd-player'de de dinlemeniz olanaklıdır.

İsteme adresi:
Aksant Academic Publishers
Cruquiusweg 31
1019 AT Amsterdam
The Netherlands
Tel: +31 20 668 58 66
Faks: +31 20 665 41 81
e-mail: info@aksant.nl

Hollanda'daki azınlıkların kültürel mirası (Erfgoed minderheden)

Geçen sayımızda Hollanda'daki azınlıkların kültürel mirasıyla ilgili olarak Hollanda Arşiv Kuruluşları Birliği (DIVA) ve USTE'nin birlikte düzenlediği ilk konferans hakkında bilgi vermiştik. Türkiye Bölümü'nün de aktif olarak katıldığı bu konferansın devamı niteliğindeki ikinci konferans 10 Ekim 2002 tarihinde gerçekleştirildi. 'De wereld van migranten en archieven (Göçmenlerin ve arşivlerin dünyası)' konusu temelinde yapılan bu konferansda değişik konularda workshop'lar düzenlendi.

Konferans'da USTE Türkiye Bölümü'nün hazırladığı 'USTE'de bulunan göçmenlerle ilgili arşivlerin ve diğer koleksiyonların envanteri' de tanıtıldı. Roel Meijer'in işbirliğiyle Zülfiyar Özdoğan tarafından hazırlanan ve Marlou Schrover tarafından redakte edilen envanterde yer alan arşivlerden bazıları şunlardır:

Örgütler: Alternatif (Turks Jongeren Centrum); Chung Hwa Hui (De Chineezen-Vereniging in Nederland; Islamitische Stichting

Nederland voor Onderwijs en Opvoeding (ISNO); Komitee Marokkaanse Arbeiders in Nederland (KMAN); Spaanse Gastarbeiders in Nederland; Stichting Inspraakorgaan Turken in Nederland; Turkse Arbeiders Vereniging in Nederland (HTİB); HTİB-Afdeling Amsterdam; HTİB-Afdeling Nijmegen; Turkse Islamitische Bewegingen in Europa; Turkse Vrouwenvereniging in Nederland (HTKB).

Kişiler: Dora de Jong; Abdou Menebhi; Muharrem Karaman; Dario Secchi.

Eylem grupları: Amsterdams Aktiekomitee Wet Arbeid Buitenlandse Werknemers; Commissie voor Huisvesting van Spaansche Kinderen; Commissie voor Opvang en Begeleiding van Vluchtelingen in Chili; Landelijk Actiecomité Wet Arbeid Buitenlandse Werknemers; Stichting Buitenlanders Peregrinus; Werkgroep Buitenlandse

HOLLANDA'YA YENİ GELEN TÜRK İŞÇİLERİ ANADOLU KAMPINDA TOPLU HALDE BAYRAM NAMAZI KILIYORLAR. 1966. SEYFETTİN DOKUMACI KOLEKSİYONUNDAN.

Arbeiders Leiden; Werkgroep Internationaal Beleid.

Politik yönelimli örgütler: Het Centrum voor Chileense Cultuur (CCC); Chili Komitee Nederland; Chili Komitee Amersfoort; 'Devrimci İşçi' in Nederland; Federatie Uruguay Komitees; Komité Macedonië en Kosovo; Steungroep Landhervorming Portugal Nijmegen; Suriname Komité.

Özel örgütler: Centraal Comité ter Verzorging van Oostenrijksche Arbeiderskinderen in Nederland; Nederlands Centrum Buitenlanders (NCB); NOS Programma Paspoort Collectie; Remplod-onderzoeksproject (Reintegration of Emigrant Manpower and Local Opportunities for Development).

Bir bölümü göçmenlerle ilgili arşivler: Amsterdamse Bestuurdersbond (ABB); Associatie van Bedrijven op Coöperatieve Grondslag (ABC); Evert Vermeer Stichting; FNV Jongeren; FNV Vrouwensekretariaat; Ford Nederland Ondernemingsraad; Komitee Indonesië; Nederlandsche Federatieve Bond van Personeel in Openbare Dienst; Plaatselijk Arbeids-Secretariaat (PAS) te Amsterdam; De Rooie Vrouwen; Silvio van Rooy en Internationaal Society Kurdistan (ISK); Sociaal Democratische Arbeiders Partij (SDAP); Stichting de Poort (Den Haag); Stichting van de Arbeid; Uitgeverij van Gennep; Vereniging Sociale Advokatuur Amsterdam (VSAA); Vereniging van Dienstplichtige Militairen; Vrouwenbond NVV-Federatie Amsterdam; Wiarde Beckman Stichting; Woon-Werkpand 'Tetterode'; X min Y Beweging;

Henri Aa; Ton Beumer; Klaas Breunissen; C.N.M. Commandeur; Johannes G. H. (Hans) Janmaat; Laura C. Mazirel; Suparna Sastra Diredja; F. S. Sixma van Heemstra; J. H. (Hein) van Wijk.

Bir bölümü göçmenlerle ilgili arşivlere aslında Hollanda'nın tüm politik partilerini ve sendikalarını da eklemek gerekir. Bunların arasında arşivi USTE'de bulunanlardan PvdA (Hollanda İşçi Partisi), CPN (Hollanda Komünist Partisi), PSP (Pasifist Sosyalist Parti), PPR (Radikal Parti), GroenLinks (YeşilSol), FNV (Hollanda Sendikalar Federasyonu), CNV (Hristiyan Sendikalar Birliği) ilk akla gelenlerden. Ayrıca yine arşivi Enstitü'müzde bulunan ICFTU (Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Birliği) ve ETUC (Avrupa Sendikalar Birliği) gibi uluslararası kuruluşları envanterimize şimdilik dahil etmedik.

Dökümantasyonlar: Altinform; Collectie Sociale Documentatie (CSD); Het Archief van de Kraak- en Actiebeweging in Nederland.

Göçmenlerle ilgili fotoğraf koleksiyonları: Göçmenlerle ilgili fotoğraflar ayrı bir başlık altında toplanmadığı için kapsamını tam olarak vermek olanaklı olmamakla birlikte bu anlamda önemli bazı koleksiyonların adlarını sıralayabiliriz: Paul Babeliowsky; Ernesto Coral; Seyfettin Dokumacı; FNV; Forum; Joh. de Haas; Bert Hasper; HTİB; HTKB; Industriebond FNV; Oen Kay Liat; Ben van Meerendonk; Michel Pellanders; Han Singels; Het Vrije Volk; De Waarheid; Wouter van der Vegt.

Afişler, video filmleri, ses bantları, pankartlar: Bu tür ses ve görüntü malzemesi büyük ölçüde göçmen örgütlerinin hakları için yürüttükleri eylemleri ve geldikleri ülkelere yönelik demokratik mücadelelerini kapsıyor.

Yıllık raporlar: Hollanda'da örgütlerin ve kuruluşların yıllık rapor yayınlamaları yaygın bir gelenektir. Bu geleneğe uygun olarak bazı göçmen örgütleri de yıllık raporlar yayınlıyorlar. Bu tür raporlar sözkonusu örgütlerin çalışmaları hakkında oldukça ayrıntılı bilgiler veriyorlar. Göçmen örgütlerinin raporlarının belirli bir kısmını Enstitü'müzde bulmanız olanaklıdır.

Periyodikler: Göçün ilk yıllarında 'misafir işçiler' tarafından çıkarılan ve basit bir görünüm arzeden yayınlar son yıllarda giderek daha profesyonel bir karakter kazanmaya başladı. İçerik, görünüm ve kalite bir hayli zenginleşti. Bu süreç aynı zamanda 'misafir işçi', 'göçmen', 'yabancı' ve 'azınlık' vb kategorilerden geçişin de uzun bir hikayesidir. Dergi ve gazete türü periyodikler kataloglandıklarında konularına göre kategorize edilmedikleri için göçmenlerle ilgili periyodik koleksiyonu sayısını kesin olarak vermemiz olanaklı değil. Ancak bu envantere göçmenler için veya -tarafından çıkarılan 260 periyodüğün tespiti yapılmış. Ne var ki bu gerçek sayıyı göstermekten oldukça uzak bir rakam. Gerçek sayının bu rakamın bir hayli üstünde olduğunu tahmin ediyoruz. Bu nedenle tarama yapılırken aranılan derginin başlığını bilmek oldukça önem taşıyor.

USTE'NİN OKUMA SALONU'NDAN BİR GÖRÜNTÜ.

geçti. İnternetteki ziyaretçi sayısının artması Enstitü'deki materyalin kullanım isteğini de doğal olarak artırıyor. Bu nedenle materyalin kopyalanması ve postayla gönderilmesi türünden taleplerde büyük bir artış yaşanıyor. Envanterlerin online ortama taşınması da bunda büyük bir etken oldu. İnternet alanındaki gelişmeleri dikkatle izleyen ve koşullarımıza uyarlayan bölümümüz olağanüstü bir çalışma içerisinde bulunuyor.

Türkiye ile ilgili kaynaklara gelince: Türkiye ile ilgili materyali incelemek için yılda yaklaşık 50 araştırmacı Enstitü binamızı ziyaret ediyor. Bunlar genellikle uzun süreli çalışma için (örneğin doktora çalışması, kitap yazımı) Hollanda dışından gelenler ile daha kısa süreli amaçlar için (örneğin üniversite bitirme tezi, dökümanter film senaryosu veya herhangi bir makale) Hollanda'da ve yakın çevredeki Batı-Avrupa ülkelerinde oturanlardan oluşuyor.

Geçtiğimiz yıl 100. doğum yıldönümü nedeniyle Nazım Hikmet ile ilgili materyal en çok ilgi çeken materyal oldu. Öte yandan Türk işçilerinin Batı Avrupa'ya göçüne yönelik ilgide büyük bir artış var ve bunun önümüzdeki iki yıl içerisinde daha da artacağını şimdiden söyleyebiliriz. Çünkü Batı Avrupa'daki Türk örgütleri göçün 40. yılı nedeniyle kapsamlı bir hazırlık içerisinde.

Arşiv bazında en çok başvuru alanlar ise Hollanda Türkiyeli İşçiler Birliği (HTİB) ile İsmail Hakkı Arar arşivleri oldu. USTE'nin genelinde en çok başvuru alan 50 arşiv arasında HTİB 41. sırada yer alırken İsmail Hakkı Arar arşivi 49. sıraya yerleşti. HTİB arşivi, Amsterdam Üniversitesi'nin uzun kapsamlı bir araştırması

Bir soru: Toplanan materyalin kullanım durumu

Bize en sık yöneltilen sorulardan birisi şudur: Sizde toplanan materyali kimler kullanıyor, hangi amaçla? Bu kadar materyali toplayıp ne yapacaksınız?..

En başta şu saptamayı yapmamız gerekir: Her modern kurum çalışma alanı itibariyle bir amaç grubuna sahiptir. USTE'nin amaç grubu, dünyanın neresinde olursa olsun sosyal tarih konusyla ilgili araştırmacılarıdır. Bunlar herhangi bir bilimsel kuruluşa bağlı akademisyenler olabileceği gibi bunların dışındaki serbest araştırmacılar, gazeteciler, televizyon program

yapımcıları, üniversite öğrencileri, toplumsal aktivistler, sivil toplum örgütleri temsilcileri, hatta politikacılar da olabilir. Batı Avrupa ülkelerindeki gelişmeyi dikkate alırsak amaç grubumuzun daralmak yerine giderek genişlediğini örneğin lise öğrencilerini de kısmi olarak kapsamaya başladığını gözlemliyoruz.

Enstitünün kaynaklarına yapılan başvuruların giderek online ortama kayması da belirtilmesi gereken başka bir eğilimi oluşturuyor. Enstitü'nün internet sayfasını ziyaret edenlerin sayısı yılda iki milyon kişiyi çoktan

temelinde geçen yıl yoğun bir biçimde kullanıldı.

Geçmiş yıllarda Kürtler ve Alevilerle ilgili materyale olan ilginin geçtiğimiz yıl düşüş eğilimi taşıdığını gözlemledik. Ama buna karşılık 'Dersim Kürt Alevileri'ne ve tarihine ilgi de küçük bir sıçrama var. İşçi ve sendikal hareketlere ve buna bağlı olarak sosyalist hareketlere olan ilgi ise son yıllarda zaten düşüş trendi yaşıyordu ve bu eğilim hâlâ devam ediyor. Bu sadece Türkiye ile ilgili değil uluslararası bir eğilim olarak da göze çarpıyor. Nedenleri kuşkusuz sosyalist sistemin yıkılmasından sonra sözkonusu hareketlerin gerilemesi; küresel sorunların ve buna bağlı olayların ve tartışmaların ön plana çıkmasıyla yakından bağlantılı. Kuşkusuz sosyal tarih alanındaki dalgalanmalar, yeni yönelimler de burada önemli bir rol oynuyor.

Ne ki, işçi, sendikal ve sosyalist hareketler üzerindeki araştırmaların azalması bizim Enstitü olarak bu alanlara yönelik materyal toplama faaliyetimizi azaltmamızı gerektirmiyor. Çünkü biz çalışmalarımızı güncel gelişmelere göre değil gelecek nesiller açısından, yani önümüzdeki yüzyılları düşünerek planlıyoruz. İşçi hareketi temel olmak üzere geniş ölçekli sosyal hareketlerle ilgili tarihsel materyal toplamak, kimi alanlara yönelik ilgi zaman zaman azalsa da bizim amacımız olmaya devam edecektir.

15 yıl önce, beş yıl sonra

Uluslararası Sosyal Tarih Enstitüsü (USTE)'nin Türkiye Bölümü 15 yıl önce kuruldu. Çünkü Avrupa'nın Güney-Doğu ucunda Doğu ile Batı, demokrasi ile totaliter gelenekler arasında gidip-gelen bu ülkede bir şeyler oluyordu! 30 yıl içerisinde üç askeri darbe görmüş, muhalifler hapislere tıklmış, asılmış, sürülmüştü. Onbinlerce muhalif özellikle Batı-Avrupa ülkelerine iltica etmişti. Öte yandan yayınlar toplanıyor, yasaklanıyor, yazarlar, düşünürler mahkemelerde sürünüyorlardı. Kapatılan örgütlerin arşivleri emniyet kuvvetleri tarafından müsadere ediyor, bilinmez mekanlarda bilinmez işlemlere tâbi oluyorlardı. Ayrıca Türk-iş, CHP gibi örgütlerin tarihsel değeri büyük arşivleri SEKA'ya imhaya gönderiliyor, devlet televizyonu TRT'de filmler yakılıyordu. Eğer herhangi bir önlem alınmazsa gelecekte Türkiye'de sosyal tarih alanında kolektif bilinç eksikliğine yolaçacak büyük bir boşluğun doğması kaçınılmaz görünüyordu. İşte bu nedenle Uluslararası Sosyal

Tarih Enstitüsü (USTE) Türkiye Bölümü'nü açmak gereğini duydu.

İlk aşamada Türkiye Komünist Partisi'nin (TKP) ulaşılabilen materyali, Türkiye İşçi Partisi'nin (TİP) filmleri, Dr. Hikmet Kıvılcımlı ve DİSK Genel Sekreteri Kemal Sülker'in arşivleri güvenceye alındı. Bunun yanında sol yayınların bir nüshasının Enstitüde toplanması için olağanüstü bir çalışma yürütüldü. İleriki aşamada bulunması oldukça zorlaşan ve modern sosyal tarih yazımında vazgeçilmez öneme sahip görsel ve işitsel materyalin toplanması için disiplinli bir çaba gösterildi. Sonuç olarak, USTE Türkiye Bölümü şimdiye dek 15.000 kitabı, 2.000 dergi ve gazete koleksiyonunu katalogladı, özgün bir arşiv, dökümantasyon, görsel ve işitsel koleksiyon oluşturdu. Amacımız beş yıl sonra 20.000 kitabı, 3.000 dergi ve gazete koleksiyonunu kataloglamak ve mevcut arşiv, dökümantasyon, görsel-işitsel koleksiyonumuzu ikiye katlamaktır. Böylelikle Türkiye ile Batı-Avrupa arasında sosyal tarih üzerinden bir bilim köprüsünü oluşturmaktır.

VÂ-LÂ NUREDDİN VÂ-NÜ'NÜN
OSMANLI PASAPORTU. 9 EYLÜL
1918

TÜRKİYE İLE İLGİLİ ARŞIV VE
KOLEKSİYONLARDAN BAZILARI

Kemal Sülker • Dr. Hikmet Kıvılcımlı • Fuat Fegan • Vâlâ Nureddin Vâ-Nû • Müzehher Vâ-Nû • Nazım Hikmet • Zekeriya Sertel • İsmail Hakkı Arar • Yusuf Ziya Bahadınlı • Celal Küçük (DİSK- Lastik iş) • Sina Pamukçu (DİSK) • Yücel Özkök (DİSK) • İsmail İnan (Türk-ış) • Dr. M. Hulusi Dosdoğru • Mahmut Dikerdem • Türkiye'de anarşist hareketler • Türkiye-Transkafkasya ilişkileri (Tiflis'ten mikrofilm / şimdilik araştırmaya kapalı) • Türkiye Komünist Partisi (TKP)-Komintern (Moskova'dan mikrofilm/ yaklaşık 40.000 sayfa • Türkiye, Azerbaycan ve İran komünist partileri - Bakü'den mikrofilm (yaklaşık 10.000 sayfa • TKP/TBKP (Duisburg arşivi) • Köy Enstitüleri koleksiyonu •

Devrimci Sol/DHKC • Partiya Sosyalist a Kurdistan (PSK) • 'Türkiye Barış Derneği' ile Avrupa'da dayanışma eylemleri kampanyası •

Hollanda Türkiyeli İşçiler Birliği (HTİB), Türkler için Sözhakkı Organı (IOT- Hollanda hükümeti nezdinde Türkler için danışma organı) • Hollanda Türkiyeli Kadınlar Birliği (HTKB) • Alternatif - Türk Gençlik Merkezi / Amsterdam • Hollanda İslami Eğitim ve Öğretim Vakfı (ISNO) • Muharrem Karaman (Belçika'da Türk sendikacı) •

Devrimci İşçi (Hollanda) • Lissy Schmidt (Kuzey Irak'ta öldürülen Alman gazeteci) • Robert Anhegger (Türkolog) • Türkiye'de İnsan Hakları ve Muhalefet Hareketleri (dökümantasyon) • Avrupa'da Türk-İslami hareketler • Türkiye İnsan Hakları Komitesi • Silvio van Rooy ve International Society Kurdistan (ISK) • de Stichting Nederland Koerdistan • Johannes H. Kramers (İslamolog) • Tom Etty (Hollanda'lı sendikacı) •

Doğu Halkları Kurultayı belgesel filmi - 1920 - Bakü • Türkiye İşçi Partisi (TİP) film koleksiyonu-145 rulo • 'Kırmızı gül buz içinde' (İbrahim Kaypakkaya belgeselinin tüm çekimleri) • Türk sendikacılarla sözlü tarih kayıtları • Türkiye sendikal hareketinin fotoğrafları • TKP etkinliklerinin fotoğrafları • Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın özel fotoğrafları • İsmet İnönü ve Adnan Menderes fotoğrafları • Mücadele marşları ve direniş türküleri (Türkçe ve Kürtçe) • Hollanda'daki göçmen işçilerin ve Türkiye'deki 1 Mayıs mitinglerinin video filmleri • Afişler • Çıkartmalar • Takvimler • Rozetler • Tekstil (grev önlükleri, görevli bandı, fular, eşarp, bayrak, pankart vb) •

